

॥ ପୁରୁଷସୂକ୍ତ ॥

॥ ଅଥ ପୁରୁଷସୂକ୍ତମ୍ ॥

ହରିଃ ଓଁ ।

ଓଁ ସହସ୍ରଶୀର୍ଷା ପୁରୁଷଃ । ସହସ୍ରାକ୍ଷଃ ସହସ୍ରପାତ୍ ।
ସ ଭୂମିଂ ବିଶ୍ୱତୋ ବୃତ୍ତା । ଅତ୍ୟତିଷ୍ଠଃ କ୍ଷମାଞ୍ଜଲମ୍ ॥ ୧ ॥
ପୁରୁଷ ଏବେଦଗ୍ନୁଁ ସର୍ବମ୍ । ଯଦ୍-ଭୂତଂ ଯଜ ଭବ୍ୟମ୍ ।
ଉତାମୃତତୃପ୍ତ୍ୟେଶାନଃ । ଯଦନ୍ନେନାତିରୋହତି ॥ ୨ ॥
ଏତାବାନସ୍ୟ ମହିମା । ଅତୋ ଜ୍ୟାୟାତୁର୍ଗୁପ୍ତ ପୁରୁଷଃ ।
ପାଦୋଽସ୍ୟ ବିଶ୍ୱା ଭୂତାନି । ତ୍ରିପାଦସ୍ୟାମୃତଂ ଦିବି ॥ ୩ ॥
ତ୍ରିପାଦୁର୍ଧ୍ୱ ଉଦୈତ୍-ପୁରୁଷଃ । ପାଦୋଽସ୍ୟେହାଽଭବାତ୍-ପୁନଃ ।
ତତୋ ବିଶ୍ୱତ୍ୟକ୍ରାମତ୍ । ସାଶନାନଶନେ ଅଭି ॥ ୪ ॥
ତସ୍ମାଦ୍ଭିରାତଜାୟତ । ବିରାଜୋ ଅଧି ପୁରୁଷଃ ।
ସ ଜାତୋ ଅତ୍ୟରିଚ୍ୟତ । ପଶ୍ଚାଦ୍-ଭୂମିମଥୋ ପୁରଃ ॥ ୫ ॥
ଯଦ୍-ପୁରୁଷେଣ ହବିଷା । ଦେବା ଯଜ୍ଞମତନ୍ୱତ ।
ବସନ୍ତୋ ଅସ୍ୟାସୀଦାଜ୍ୟମ୍ । ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଇଧ୍ମଃ ଶରଞ୍ଜବିଃ ॥ ୬ ॥
ସପ୍ତାସ୍ୟାସନ୍-ପରିଧୟଃ । ତ୍ରିଃ ସପ୍ତ ସମିଧଃ କୃତାଃ ।
ଦେବା ଯଦ୍ୟଜ୍ଞଂ ତନ୍ୱାନାଃ । ଅବଧ୍ମନ୍-ପୁରୁଷଂ ପଶୁମ୍ ॥ ୭ ॥
ତଂ ଯଜ୍ଞଂ ବହିଷି ପ୍ରୈକ୍ଷନ୍ । ପୁରୁଷଂ ଜାତମଗ୍ରତଃ ।
ତେନ ଦେବା ଅୟଜନ୍ତୁ । ସାଧ୍ୟା ଋଷୟଶ୍ଚ ଯେ ॥ ୮ ॥
ତସ୍ମାଦ୍ୟଜ୍ଞାସ୍ତର୍ବହୃତଃ । ସଂଭୃତଂ ପୃଷଦାଜ୍ୟମ୍ ।
ପଶୁଗୁଂସ୍ତ୍ରାଗୁଂଶୁକ୍ରେ ବାୟବ୍ୟାନ୍ । ଆରଣ୍ୟାକ୍ରାମ୍ୟାଶ୍ଚ ଯେ ॥ ୯ ॥

ତସ୍ମାଦ୍ୟଜ୍ଞାସୂର୍ବହୃତଃ । ଋତଃ ସାମାନି ଜଜ୍ଞିରେ ।
 ଛନ୍ଦାଗୁଁସି ଜଜ୍ଞିରେ ତସ୍ମାତ୍ । ଯଜୁସ୍ତସ୍ମାଦଜାୟତ ॥ ୧୦ ॥
 ତସ୍ମାଦଗ୍ନା ଅଜାୟତ୍ । ଯେ କେ ଚୋଭୟାଦତଃ ।
 ଗାବୋ ହ ଜଜ୍ଞିରେ ତସ୍ମାତ୍ । ତସ୍ମାଜ୍ଞାତା ଅଜାବୟଃ ॥ ୧୧ ॥
 ଯଜ୍-ପୁରୁଷଂ ବ୍ୟଦଧୁଃ । କତିଧା ବ୍ୟକଳ୍ମୟନ୍ ।
 ମୁଖଂ କିମସ୍ୟ କୌ ବାହୁ । କାବୁରୁ ପାଦାବୁଚ୍ୟେତେ ॥ ୧୨ ॥
 ବ୍ରାହ୍ମଣୋଽସ୍ୟ ମୁଖମାସୀତ୍ । ବାହୁ ରାଜନ୍ୟଃ କୃତଃ ।
 ଉରୁ ତଦସ୍ୟ ଯଜ୍ଞେଶ୍ୟଃ । ପଦ୍-ଭ୍ୟାଗୁଁ ଶୂଦ୍ରୋ ଅଜାୟତ ॥ ୧୩ ॥
 ଚନ୍ଦ୍ରମା ମନସୋ ଜାତଃ । ଚକ୍ଷୋଃ ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ଅଜାୟତ ।
 ମୁଖାଦିନ୍ଦ୍ରଶ୍ଚାଗ୍ନିଶ୍ଚ । ପ୍ରାଣାଦ୍ଭ୍ୟାୟୁରଜାୟତ ॥ ୧୪ ॥
 ନାଭ୍ୟା ଆସୀଦନ୍ତରିକ୍ଷମ୍ । ଶୀର୍ଷ୍ଣୋ ଦେଫୀଃ ସମବର୍ତତ ।
 ପଦ୍-ଭ୍ୟାଂ ଭୂମିର୍ଦିଶଃ ଶ୍ରୋତ୍ରାତ୍ । ତଥା ଲୋକାଗୁଁ ଅକଳ୍ମୟନ୍ ॥ ୧୫ ॥
 ବେଦାହମେତଂ ପୁରୁଷଂ ମହାହୁମ୍ । ଆଦିତ୍ୟବର୍ଣ୍ଣଂ ତମସସ୍ତୁ ପାରେ ।
 ସର୍ବାଣି ରୂପାଣି ବିଚିତ୍ୟ ଧୀରଃ । ନାମାନି କୃତ୍ୱାଽଭିବଦନ୍ ଯଦାସ୍ତେ ॥ ୧୬ ॥
 ଧାତା ପୁରସ୍ତାଦ୍ୟମୁଦାଜହାର । ଶକ୍ରଃ ପ୍ରବିଦ୍ୱାନ୍ପ୍ରଦିଶଶ୍ଚତସ୍ରଃ ।
 ତମେବଂ ବିଦ୍ୱାନମୃତ ଇହ ଭବତି । ନାନ୍ୟଃ ପଦ୍ମା ଅୟନାୟ ବିଦ୍ୟତେ ॥ ୧୭ ॥
 ଯଜ୍ଞେନ ଯଜ୍ଞମୟଜତ୍ତ ଦେବାଃ । ତାନି ଧର୍ମାଣି ପ୍ରଥମାନ୍ୟାସନ୍ ।
 ତେ ହ ନାକଂ ମହିମାନଃ ସଚକ୍ତେ । ଯତ୍ର ପୂର୍ବେ ସାଧ୍ୟାଃ ସନ୍ତି ଦେବାଃ ॥ ୧୮ ॥
 ॥ ଓଁ ନମୋ ନାରାୟଣାୟ ॥

॥ ଉତ୍ତରନାରାୟଣମ୍ ॥

ଅଦ୍-ଭ୍ୟଃ ସଂଭୂତଃ ପୃଥିବ୍ୟୈ ରସାଜ । ବିଶ୍ୱକର୍ମଣଃ ସମବର୍ତ୍ତତାପି ।
 ତସ୍ୟ ହୃଷ୍ଟା ବିଦଧନ୍ୱପମେତି । ତଦ୍-ପୁରୁଷସ୍ୟ ବିଶ୍ୱମାଜାନମଗ୍ରେ ॥ ୧ ॥
 ବେଦାହମେତଂ ପୁରୁଷଂ ମହାତ୍ମନ୍ । ଆଦିତ୍ୟବର୍ଣ୍ଣଂ ତମସଃ ପରସ୍ତାତ୍ ।
 ତମେବଂ ବିଦ୍ମାନମୃତ ଇହ ଭବତି । ନାନ୍ୟଃ ପଦ୍ମା ବିଦ୍ୟତେୟଃ ନାୟ ॥ ୨ ॥
 ପ୍ରଜାପତିଶ୍ଚରତି ଗର୍ଭେ ଅନ୍ତଃ । ଅଜାୟମାନୋ ବହୁଧା ବିଜାୟତେ ।
 ତସ୍ୟ ଧୀରାଃ ପରିଜାନନ୍ତି ଯୋନିମ୍ । ମରୀଚୀନାଂ ପଦମିଚ୍ଛନ୍ତି ବେଧସଃ ॥ ୩ ॥
 ଯୋ ଦେବେଭ୍ୟ ଆତପତି । ଯୋ ଦେବାନାଂ ପୁରୋହିତଃ ।
 ପୂର୍ବୋ ଯୋ ଦେବେଭ୍ୟୋ ଜାତଃ । ନମୋ ରୁଚାୟ ବ୍ରାହ୍ମୟେ ॥ ୪ ॥
 ରୁଚଂ ବ୍ରାହ୍ମନ୍ ଜନୟନ୍ତଃ । ଦେବା ଅଗ୍ରେ ତଦବ୍ରୁବନ୍ ।
 ଯୁଘ୍ୱେବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବିଦ୍ୟାତ୍ । ତସ୍ୟ ଦେବା ଅସନ୍ ବଶେ ॥ ୫ ॥
 ହ୍ରୀଶ୍ଚ ତେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଶ୍ଚ ପତ୍ନୌ । ଅହୋରାତ୍ରେ ପାର୍ଶ୍ୱେ ।
 ନକ୍ଷତ୍ରାଣି ରୂପମ୍ । ଅଶ୍ୱିନୌ ବ୍ୟାଞ୍ଜମ୍ । ଇଷ୍ଟମ୍ ମନିଷାଣ ।
 ଅମ୍ନଂ ମନିଷାଣ । ସର୍ବମ୍ ମନିଷାଣ ॥ ୬ ॥

॥ ଇତି ପୁରୁଷସୁକ୍ତ ସମାପ୍ତଃ ॥

ଓଡ଼ିଆ ରୂପାନ୍ତର - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ଭୁଲସୁଧାର ଯୋଗାଯୋଗ – prakash.pradhan@hotmail.com